

Fiche 10: Naar een nieuw evenwicht in de Globalisering

De COVID-19 pandemie leerde ons op mondiaal vlak:

- Dat de onderbrekingen in de complexe mondiale toeleveringsketens omwille van eerst de productiestop in China en vervolgens van de gedaalde Europese en Amerikaanse vraag naar producten een tewerkstellings- en inkomensverlies van miljoenen werknemers in Noord en Zuid veroorzaakten. De ketens waren al kampioenen in slechte arbeidsvoorwaarden en gebrek aan veiligheid- en gezondheidsmaatregelen. De crisis stelde het nog scherper.
- Een gebrek aan efficiënte sociale beschermingssystemen in vele landen in Noord en Zuid.
- Vrouwen en jongeren betaalden de zwaarste prijs van de crisis. Een meerderheid van werknemers in de zorgsector, in de informele economie, in de textielindustrie, in sommige delen van de distributie, zijn vrouwen werkend tegen zeer lage lonen en in gevaarlijke omstandigheden. Zij stonden direct bloot aan het COVID-19 gevaar. De pandemie vergroete de ongelijkheid nogmaals. Jongeren werkend in de meest fragiele, preciaire, informele jobs in sectoren werden hard geraakt door lockdown, besmetting,...
- De crisis toonde aan dat de regionale en internationale organisaties, die net een mondiaal engagement namen tov de SDGs, amper een gecoördineerde en efficiënte aanpak tegen de pandemie konden neerzetten. De “wij - eerst – aanpak” klomk in vele landen en stond samenwerking in de weg. Wantrouwen, protectionisme en opportunisme zorgden ervoor dat werelds grootmachten, China en VS, net nu het verst van elkaar staan.

Een nieuwe globalisering heeft nood aan:

1 Minder complexe en transparante ketens gereguleerd door verplichte ketenzorg

De geglobaliseerde wereldhandel en haar toeleveringsketens staan duidelijk onder druk. Korte ketens en relocatie van industrieën lijken ideale oplossingen. Jammer, geen van beide is een panacee, wel is het zinvol om te onderzoeken welke producten dichterbij kunnen gemaakt worden, bv. landbouw, voeding of medische producten. Alle industrie terug naar Europa halen, is onrealistisch. Producten in kortere ketens, zeker in Europa, kunnen duurzamer zijn, maar zijn omwille van hogere personeelskosten ook duurder. Tegelijkertijd brengen de huidige ketens toch wel welvaart en tewerkstelling in het Zuiden en enkel korte ketens zal hier een negatieve impact op hebben. Ook bij het terugtrekken uit een bepaalde regio moeten bedrijven hun verantwoordelijkheid nemen voor hun keten. Het abrupt reloceren of stopzetten van zakelijke relaties kan namelijk nadelige gevolgen hebben voor de mensenrechten. Bij het terugtrekken van eigen activiteiten moeten ondernemingen de nodige maatregelen nemen als werkgever, bij het stopzetten van een zakenrelatie moeten ondernemingen de negatieve impact op de mensenrechten voorkomen en beperken. Terugtrekken moet geleidelijk en in overleg gebeuren. Ondernemingen moeten er over waken dat vakbondsvrijheid en het recht op collectieve onderhandelingen gerespecteerd wordt, jobverlies en koopkrachtdaling van de werknemers vermeden wordt en sociale bescherming toegankelijk is. Een macro economisch en globaal evenwicht is noodzakelijk.

De echte oplossing ligt in de regulering van de ketens. Zowel voor de korte ketens als lange ketens, lineaire en circulaire ketens, en dit zowel voor de goederen als dienstensector is verplichte ketenzorg fundamenteel. Wetgeving is nodig op Belgisch, Europees en internationaal vlak, deze 3 niveaus zijnde complementair aan elkaar. Er is nood aan een afdwingbaar wettelijk kader om bedrijven aansprakelijk te stellen voor schendingen van mensenrechten en fundamentele arbeidsnormen en van de internationale klimaat- en milieuverdragen in het buitenland, ook bij onderaannemers en bij toeleveranciers.

Voor alle internationale productie- en dienstenketens op Europees vlak moet een 'licence to operate' worden ingevoerd : een voorwaardelijk recht om te mogen ondernemen. Daarnaast moeten er uiteraard afdoende middelen zijn voor controle en handhaving. Wetgeving rond verplichte ketenzorg moet een belangrijke rol toebedelen aan de vakbonden en ketenzorg een verplicht onderdeel maken van de sociale dialoog. Naast een wetgevend initiatief op ketenzorg, is er ook nood aan stringenter normen en een afdwingbaar Europees kader inzake deugdelijk bestuur.

Ook een nieuwe IAO-conventie rond Waardig Werk in de toeleveringsketens moet opnieuw een volledige tripartite ondersteuning krijgen.

Steun aan bedrijven moet gekoppeld worden aan voorwaarden rond ketenzorg. Participatie van het overheid moet gericht zijn op duurzame ondernemingen die al zorg dragen voor hun keten of zich engageren de nodige stappen te zetten. Bij het opstellen van transitieplannen moet ook ketenzorg een plaats krijgen.

2 Een beschermend statuut voor alle werknemers in het kader van de IAO

- De mondiale commissie voor de toekomst van het werk voorzag het, de Eeuwverklaring van de IAO refereert er vaagjes naar, de crisis ontbloot het: meer en efficiëntere bescherming voor de werknemers en hun families is noodzakelijk. De commissie noemde het "een Universele vloer voor arbeidsbescherming":
 - o De IAO-conventies ivm gezondheid en veiligheid op het werk toegevoegd moeten worden aan de basis conventies of de fundamentele principes van recht op het werk.
 - o Met een adequaat leefbaar loon en beperkingen op het aantal werkuren
- Een ratificatie van de nieuwe conventie 190 – De conventie tegen geweld en intimidatie op het werk.
- Een nieuwe conventie die werknemers beschermt tegen biologische gevaren.
- Een IAO met een degelijk functionerend controlemechanisme op de toepassing van de conventies en sanctiemogelijkheden.

3 Duurzamere handel met waardig werk en duurzame sociale transitie als uitgangspunt

- Ieder handels- en investeringsakkoord moet een duurzaamheidshoofdstuk hebben, inclusief sancties bij niet-naleving en met de fundamentele arbeidsnormen van de IAO als basis.
- Productnormen met ambitieuze ketenzorg standaarden bepalen wat er nog op de eenheidsmarkt verkocht kan worden.
- Totale transparantie in het onderhandelingsproces en op de onderhandelingsmandaten, met betrokkenheid van parlementen en middenveldorganisaties (inclusief vakbonden) in Europa en in het Zuiden.

- Het investeringsbeschermingsmechanisme ISDS en het hieraan gelinkte arbitragemechanisme is volledig ontspoord en moet worden geweerd in alle toekomstige akkoorden.

4 Meer en ander multilateralisme en SDG's

Een globale pandemie vraagt een globale aanpak met sterke multilaterale instellingen. Ook na de crisis blijven de SDG's pertinent (zie ook fiche 12) en vormen ook het middel om de acties van de multilaterale instellingen, o.a. binnen het VN-systeem te versterken. De Eeuwverklaring geeft de IAO opnieuw een mandaat om een belangrijke rol te spelen in het multilaterale systeem. De verklaring bevestigt dat waardig werk vitaal is in duurzame ontwikkeling. SDG8 - Waardig Werk en productieve economie - speelt een centrale rol binnen de Agenda 2030, het raakt aan de sociale, economische en milieudimensie van een duurzame ontwikkeling. Het tripartisme van de IAO is enig binnen het VN systeem. De overheden, werkgevers en vakbonden moeten de IAO in de post crisis aanpak ten volle steunen zodat ze in het multilateraal systeem haar centrale rol tov sociale rechtvaardigheid en waardig werk kan opnemen.

5 Globaal relance plan voor een “duurzamer en socialer normaal”:

- Het macro economisch beleid in alle landen moet werkgelegenheid en waardig werk centraal stellen.
- Dringende schuldverlichting om de ontwikkelingslanden in staat te stellen de Covid-19-pandemie te bestrijden en een duurzaam herstel van de crisis te bevorderen.
- Een versneld engagement, bewerkstelling en financiering van de SDGs, inclusief klimaat is noodzakelijk
- Versterking van de openbare diensten van hoge kwaliteit en de openbare sector door zware investeringen om universele toegang tot zorg, water, hygiëne, voedsel en huisvesting te waarborgen, met garanties dat deze diensten voldoende bemand zijn en dat de rechten van de werknemers in deze sectoren worden geëerbiedigd.
- De maatregelen moeten de verschillende dimensies van ongelijkheid en discriminaties aanpakken.
- Een verbetering van de lonen en arbeidsomstandigheden in de gezondheids- en zorgsector.
- De sociale dialoog met inachtneming van de vrijheid van vereniging en collectieve onderhandelingen op alle niveaus moet het essentieel middel zijn om de gezondheids-, sociale en economische uitdagingen van de pandemie aan te pakken,
- Het opzetten van een wereldwijd sociaal beschermingsfonds binnen de IAO dat tripartite beheerd wordt met het oog om universele sociale bescherming in alle landen te bekomen.